

*Кучмій Іларіон Андрійович,
студент 101 навчальної групи МСЕ
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Пендюра Максим Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Метою дослідження є розглянути стан захисту прав людини в сфері електронного урядування в Україні та в Європі, виявити основні виклики та можливості для покращення ситуації.

Наразі актуальною є тема електронного урядування, тому що це є одним із першочергових напрямків розвитку державної політики в Україні, а також тому, що захист прав людини в епоху цифрових технологій є одним із найважливіших чинників демократичної та правової держави.

За підтримки ЄС Україна активно розвиває електронне урядування.

Електронне урядування – це форма організації державного управління, яка забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить щоденне спілкування з органами влади максимально простим і легким для громадян, юридичних осіб та громадських організацій.

Існують різні типи електронного уряду. Вони включають:

G2C (Government to Citizen) або «Уряд-громадяни» – організація зворотного зв'язку громадян. Із запровадженням системи G2C громадяни зможуть зменшити кількість черг для отримання стандартних довідок, довідок та бланків, заощаджуючи при цьому власні фінансові ресурси, відповідно зменшаться бюджетні витрати на управління типовими процедурами.

G2E (Government to Employee) або «Уряд-службовці» – відносини між урядом і посадовою особою чи службовцем. Автоматизуйте процес співпраці між державними системами та місцевими службовцями, чиновниками та консультантами.

G2B (Government to Business) або «Уряд-бізнес» – відносини між державними установами та бізнесом. Це автоматизація сплати податків, електронні торги поставок продукції тощо [1].

Електронне урядування має багато переваг, серед яких можна виділити наступні:

✓ Зручність та швидкість. Електронне урядування дозволяє громадянам та бізнесу здійснювати різні операції швидко та зручно, не виходячи з дому або офісу.

✓ Економія часу та грошей. Завдяки електронному врядуванню, громадяни та бізнес можуть зменшити витрати на дорогу до державних установ, а також зекономити час на отримання різних документів та послуг.

✓ Підвищення якості послуг. Електронне урядування дозволяє забезпечити якісне та оперативне надання державних послуг, що позитивно впливає на рівень задоволеності громадян та бізнесу.

✓ Підвищення прозорості та відкритості. Електронне урядування дозволяє забезпечити прозорість та відкритість діяльності державних установ, що сприяє боротьбі з корупцією та забезпечує довіру громадян до держави.

✓ Зменшення бюрократії. Електронне урядування дозволяє зменшити кількість бюрократичних процедур та скоротити час на їх виконання [2].

Права людини в сфері електронного урядування – це права, які гарантуються громадянам при використанні інформаційно-комунікаційних технологій для отримання публічних послуг, доступу до публічної інформації, участі в прийнятті рішень та контролі за діяльністю органів влади. Ці права включають право на конфіденційність персональних даних, право на свободу вираження думки, право на недискримінацію, право на освіту та культуру тощо.

Законодавство України та ЄС в цій сфері має багато спільного, оскільки Україна прагне гармонізувати своє законодавство з європейськими стандартами та інтегруватися до єдиного цифрового ринку ЄС. Одним з основних документів, який визначає принципи та напрями розвитку електронного урядування в ЄС, є Стратегія розвитку цифрового єдиного ринку для Європи [3]. Україна також розробила свою Стратегію розвитку електронного урядування, яка передбачає створення ефективної, відкритої та прозорої системи державного управління, забезпечення якісного надання електронних послуг, залучення громадян до участі в урядуванні, підвищення рівня захисту прав людини в цифровому середовищі [4].

Однак, законодавство України та ЄС також має деякі відмінності, які пов'язані з різним рівнем розвитку та впровадження електронного урядування, а також з особливостями національних правових систем та традицій. Наприклад, ЄС використовує поняття “цифрове урядування” (digital governance), яке означає не тільки використання інформаційно-комунікаційних технологій, але й застосування нових методів та інструментів для підвищення ефективності, інноваційності та включеності державного управління[3]. Україна ж поки що не має чіткого визначення цього поняття в своєму законодавстві. Також, ЄС має більш розвинену систему електронної ідентифікації та довіри (eIDAS), яка дозволяє взаємовизнання електронних підписів, печаток, часових позначок, доставки документів та автентифікації в усіх країнах-членах. Україна ж поки що не має повноцінної сумісності з цією системою, але працює над її досягненням.

Можливості вдосконалення прав людини в сфері електронного урядування в Україні полягають у наступному:

Прийняття та реалізація Закону про цифрове урядування, який би визначив основні принципи, цілі, завдання, функції, органи та суб'єкти цифрового урядування, а також права та обов'язки громадян та держави в цій сфері.

Гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами та директивами, зокрема зі Стратегією розвитку цифрового єдиного ринку для Європи, Регламентом eIDAS, Загальним регламентом про захист даних (GDPR) тощо. Підвищення рівня цифрової грамотності та освіти громадян, щоб вони могли ефективно користуватися електронними послугами, захищати свої персональні дані, виявляти та протидіяти кіберзлочинам, залучатися до електронної демократії та громадського контролю.

Розвиток інфраструктури та технологій, які би забезпечували надійний, безпечний та доступний доступ до електронного урядування, зокрема до електронних платформ, порталів, реєстрів, баз даних тощо. Забезпечення відкритості, прозорості та відповідальності органів влади при використанні електронного урядування, зокрема шляхом публікації та надання доступу до публічної інформації, залучення громадян до прийняття рішень, створення механізмів зворотного зв'язку, скарг та пропозицій, проведення моніторингу та оцінки результатів та впливу електронного урядування.

Одним з викликів для захисту прав людини в сфері електронного урядування є цифровий розрив, який означає нерівність у доступі до інформаційно-комунікаційних технологій між різними групами населення. Цифровий розрив може бути пов'язаний з географічними, соціальними, економічними, освітніми, культурними та іншими факторами, які впливають на можливість людей користуватися електронними послугами, доступом до публічної інформації, участю в електронній демократії та захистом своїх прав в цифровому середовищі. Цифровий розрив може призводити до порушення права на рівність, недискримінацію, освіту, культуру, інформацію, свободу вираження думки та інших прав людини [5].

Щоб подолати цифровий розрив, потрібно вживати заходів на рівні держави, громадянського суспільства та міжнародної співпраці. До таких заходів можуть належати: Розвиток інфраструктури та технологій, які забезпечують доступний, надійний та безпечний доступ до інтернету та електронного урядування, зокрема в сільських та віддалених регіонах.

Підвищення рівня цифрової грамотності та освіти населення, щоб вони могли ефективно користуватися електронними послугами, захищати свої персональні дані, виявляти та протидіяти кіберзлочинам, залучатися до електронної демократії та громадського контролю. Забезпечення відкритості, прозорості та відповідальності органів влади при використанні електронного урядування, зокрема шляхом публікації та надання доступу до публічної інформації, залучення громадян до прийняття рішень, створення механізмів зворотного зв'язку, скарг та пропозицій, проведення моніторингу та оцінки результатів та впливу електронного урядування. Створення та підтримка інклюзивних та адаптивних електронних сервісів, які враховують потреби та

особливості різних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю, людей похилого віку, малозабезпечених, внутрішньо переміщених, етнічних меншин та інших.

Зміцнення правового регулювання та захисту прав людини в сфері електронного урядування, зокрема шляхом гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та директивами, забезпечення ефективних та доступних механізмів судового та позасудового захисту, проведення правової освіти та інформування громадян про їх права та обов'язки в цифровому середовищі. Захист прав людини в сфері електронного урядування є актуальною та важливою проблемою, яка потребує комплексного та системного підходу. Електронне урядування відкриває нові можливості для підвищення ефективності, інноваційності та включеності державного управління, а також для забезпечення якісного надання електронних послуг, доступу до публічної інформації, участі в прийнятті рішень та контролі за діяльністю органів влади. Однак електронне урядування також створює нові виклики для прав людини, такі як цифровий розрив, кіберзлочинність, кібератаки, дезінформація, цензура та інше. Ці виклики вимагають відповідальності та захисту як з боку держави, так і з боку громадянського суспільства та міжнародної співпраці. Для забезпечення захисту прав людини в сфері електронного урядування необхідно вживати заходів на рівні законодавчого, інституційного, технологічного, освітнього та інформаційного.

Таким чином, захист прав людини в сфері електронного урядування є складним та багатогранним завданням, яке вимагає спільних зусиль держави, громадянського суспільства та міжнародної співпраці. Тільки за умови поваги та захисту прав людини електронне урядування може стати справжнім інструментом розвитку, демократії та благополуччя.

Список використаних джерел

1. Fang Z. E-Government in digital era: concept, practice, and development. *International Journal of The Computer, The Internet and Management*, Vol. 10, No. 2, 2002, p. 1–22.

2. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. [Електронний ресурс] / А.І. Семенченко, А.О. Серенок / Частина 2: Електронне урядування: основи та стратегії реалізації – К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. – 72 с. Режим доступу до ресурсу: Part_002_Feb_2018.pdf (suitt.edu.ua)

3. Цифрова стратегія ЄС [Електронний ресурс] / Communication from the commission to the europeanparliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions / A Digital Single Market Strategy for Europe / Brussels, 6.5.2015 - COM(2015) 192 final- Режим доступу до ресурсу: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-strategy/>

4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: Про схвалення Концепції розвит. від 20.09.2017 № 649-р (rada.gov.ua)

5. Подолання цифрового розриву в Україні: людиноцентричний підхід - [Електронний ресурс] / О. Udovuk, О. Moskalenko, І. Кулюмчук – 2020 р. Режим доступу до ресурсу: Подолання цифрового розриву в Україні: людиноцентричний підхід United Nations Development Programme (undp.org).

***Лакоснік Каріна Ігорівна,**
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОДИФІКАЦІЯ ЮСТИНІАНА: ПЕРЕДУМОВИ, ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗНАЧЕННЯ

Кодифікація Юстиніана – це важливий історичний подія в сфері права, що відбулася за часів візантійського імператора Юстиніана I (від 527 до 565 р. н. е.). Ця подія має важливе значення в розвитку правової системи і правознавства. Давайте розглянемо передумови, характеристику та значення кодифікації Юстиніана більш детально:

Так, уже на відносно ранньому етапі свого історичного розвитку юридична техніка й у цілому культура римського права виявили потребу й прагнення до узагальнення й уніфікації джерел права й правових норм, що впливають із них. Це прагнення особливо підсилювалося в імператорський період, коли уніфікація правозастосування в інтересах єдиної правової політики стала практичною державною необхідністю у власних інтересах влади. Розвиток юридичної науки в перші століття н. е. викликало до життя перші стадії систематизації правових джерел і аналогічного значення комплексні юридичні праці. Так, наприкінці II–початку III ст. юристом Папірієм Юстом був складений систематичний збірник постанов імператора Марка Аврелія в 20 книгах. Приблизно в той же час інший відомий юрист – Юлій Павло – звів воедино всі на той час оприлюднені декрети імператорів. Тоді ж була оприлюднена офіційна кодифікація преторського едикту. Справа кодифікації виправлень була взаємозалежною з правовою політикою